

A hiányoktól megperzselt lélek Lajtos Nóra:
Sorsszimfóniák,
 Magyar Napló Kiadó, 2015.

Lajtos Nóra verset ír. A csoda születése leköti, és a legjobb értelemben fogva tartja. Ettől pedig nagyon fél, mint minden túl erős kötődéstől. És szüksége van igaz kötésekre, kötődésekre, tiszta szóra, a másik lelkére, a mindenség hitére. Nála soha nincs valódi kadenencia, hiszen néhány sorban is váratlan szövegbőség tárul a befogadó elé, mert minden alkotása látványosan sokszínű, virtuozitásában, kihívásaiban, belső látomásaiban. Mi több: a kimeríthetetlennek tűnő formaművészet nála széles körű műveltséggel, érzelmi és gondolati gazdagsággal párosul. A költő sokat tud arról, hogy mi, emberek, hogyan vergődünk saját élettörténetünk, sorsunk rabságában, s hogyan teremtünk magunknak – mintegy álmodva – hamis éntörténeteket.

Lajtos Nóra világképe imagista. Az „image” nem egyszerűen költői kép, hanem a létezés adott, meghatározó pillanatának tárgyi rögzítése a szavak puritán ökonómiájával és egy átfogó zeneiséggel. A versnek ezért nemcsak meghatározott témája van, hanem mintegy tárgyként, önértékű, referenciájától független létezőként lép fel, kibővíti a „van”-t. Ennek a kompozíciós sajátosságnak leginkább a ciklikus szerkesztésmód felel meg. De a versek ciklusokba rendezése azzal is összefüggésbe hozható, hogy Lajtos Nóra felvállaltan a magyar irodalom poétikai tradícióinak követője műveinek intonáltságában és zeneiségében is.

A *Sorsszimfóniák* című verseskötet címválasztása csalóka, hiszen csupán annyiban van szó „sorsszimfóniák”-ról, hogy hat versciklusának ihletői közül többen már nem élnek, illetve az önsorsrontás mint lehetséges alternatíva felmerül magában a szerzőben is. A *Lélekkapuk* című ciklusának alcíme is erről tanúskodik: „lírai jegyzetek a pszichiátriáról”. Talán a legmegrázóbb verse a következő: „pirulahegy, / farkaskaland: / rács vasa zördül”. A 4-4-5-ös szótag-számú sorok első két sora magyaros verselésű (két-ütemű, felező nyolcas), míg a zárlat időmértékes. Tudatos ez a szerkesztésmód, hiszen a *Sorsszimfóniák* cím is valami hasonlót sugall: addig írd, míg lüktet a véred.

A kötet szerkesztése – ahogyan egy zeneműben is – létrehozza a nagy egészet, s a ciklusokból összeáll a teljes szimfónia. A „Sorsé”. Beethoven ötödik

szimfóniájára asszociál a befogadó, s arra a következtetésre jut, hogy Lajtos Nóra is az anyagával, a szóval folytatott folyamatos küzdelem során ütötte le a kötetének záróakkordját: „lélekkapuk / zárja nyílik: / fényt hoz a Lámpás!” A könyv *Prológusa* klasszikus módon szellemi kalandra invitálja az olvasót:

„Nyitva kapum: térj be, vándor! / csillagruhárd út-porából” – így szól a felütés, s bizony, ha a könyv előbb idézett záró versére asszociálunk, akkor ez a kapu még a kötet végén is nyitva marad, azaz várható a folytatás, a következő, létösszegző munka.

Lajtos Nóra költészetébe abban a pillanatban szerettem bele, amikor – az első ciklus első művében – a számomra oly kedves költőről, Fernando Pessoa-ról így adott hírt: „Azon a portugál hajlalon gyűltünk egybe: / Ricardo, Alvaro, Alberto és én. / Egymás versbarnított arcát tapogattuk. / Kiültek tekintetünkre meg sem írt verssoraink...” (*Mensagem – ideátra*). Pessoa-nak, a portugál „modernismo” legkiemelkedőbb egyéniségének költészeti életművét összefoglaló, első önálló kötete *Mensagem (Üzenet)* címmel látott napvilágot. Vajon hogyan jelenik meg Lajtos Nóra ciklusaiban Pessoa négy különböző „énjének” közös vonása?

Egy személyben ő Psyché, Sárbogárdi Jolán, Mecseki Rita Eszter – Weöres Sándor, Parti Nagy Lajos és Petőcz András női alteregei – és a költői én, akit még nem írtak meg. Arra már a következő versben válaszra találunk, hogy az élet titokzatos, a létezés nem más, mint elidegenedés, amely csak arra való, hogy beleborzongjunk a távozás előtt: „ajtok előtt / életek / kés a kézben / megremeg / zörgetek” – írja (*el)veszett világok* című versében.

Az elemző számára komoly kihívást jelent az első ciklust követő, bonyolult szerkezetű *Profán rondó (Psyché-parafrazisok)*. Az öndefiníció már az első sorokban megnyilvánul, hogy aztán mindig más alakban ismétlődjön. (Ezek a szerző által bal oldalon kiemelt sorok.) „Engem még nem írtak meg. / Lehet, hogy nem is fognak. / Talán mert nem hívnak sem Lónyainak, sem Erzsébetnek. / Lélek vagyok. / És nő. / Ha akarják.”

A változatok Lajtos Nóra próteuszi alkatára éppúgy utalnak, mint Pessoa-ra. A portugál költő (és vele párhuzamosan Weöres Sándor) énkeresésének sajátos formája, a személyiség megtöbbszörözése jelenik

meg ebben az alkotásban. A mű meglehetősen heterogén elemeket társít, s így nemcsak önmagában érdemel figyelmet, hanem a lírai életmű összefüggésében is egyfajta csomópontnak látszik. A személyes névmások felől nézve a *Psyché-parafrázisokat*, a *ti* az, amelyik hiányzik a szövegből, pedig éppen a *ti* volna a világ, a társak, a barátok, a kortársak, a család, a mindenség.

A mű egyes karakterjegyei – mint visszatérő motívumok – a *Profán rondó* főcímre utalnak. Lajtós Nóra szemantikai határozottsággal követi a rondó zenei műforma jegyeit. Ugyanakkor a vibráló-dinamikus, a finom-hangsúlyos ismétlések dikciójára alapozott hangütés – tematikusan valamiféle játékos-komoly rettentet – virtuóz módon, egységesen érvényesül a kötet egészében. A teljes mű toposza a halál. Mégpedig alapvetően a Szondi Lipót-i kényszersors követte „ars moriendi”, a halál művésze a mindennapokban, hogy akkor halhassunk meg, amikor üt az óra, hogy elég. Erre utal minden, ami eddig a kötetben fontos volt, s az ez utáni részek is. A *Bohócsájban* éppen attól válik nagyon erőssé a Bibliából kilépő alak, hogy elveszti szakralitását, és kiderül róla, hogy ő is csak egy esendő ember.

Visszatérve az *Erdélyi triptichonok* című ciklusára, a *Domokos-napi gondolatokban* ötvöződik a népköltészet magyarországi magyar, erdélyi magyar és román ága (a kolinda), s a *Halotti beszéd és könyörgés* temetési beszédének kezdete. A ciklus talán legkiemelkedőbb műve a *Búcsú*. Ebben az egyetlen költeményben – tömörített formában – minden olyan téma megjelenik, amely a költőnőt foglalkoztatja.

Lebilincselően szépek és mívesek a metaforák („porcukor-köd”, „piano-szellő”, „rózsafa-Türelem”) és a hasonlatok (pl. a zárlaté: „nem voltam más, s immáron / így búcsúzom tőled, / mint maga a téged végsőkig / körbeölelő áruhás rózsafa- / Türelem.”)

Külön figyelmet érdemel a már említett utolsó, *Lélekkapuk* című versciklus és az a költői tudatosság, amely benne megnyilvánul. Az egész ciklus egy szinte zeugmatikus metaforalánc, amely grammatikai jelöltségében nyilvánvalóvá válik. Kiváló példa erre a következő szöveg: „zuhanyzócső / tekeredik / bábu halála”. A bábu a beteg lélek, aki jelen esetben akár a költőnő is lehetne. E versek közös stílusjegye, hogy sokszor a hiányzó premisszák, a ki nem mondott, lemaradt konklúziók, enthümémák teszik teljessé a ciklus egyes darabjait. Egy-egy gesztus, a mindennapi élet egy-egy apró részlete, egy-egy hétköznapi, konvencionális tárgy, egy-egy gondolat vagy személy megfigyelése jelenik meg a versekben. Így az egész ciklus reflexió is bizonyos történésekre, amelyekre a beszélő néhány pilla-

natra rácsodálkozik, majd megállítja a pillanatot. Így a forma van csak ott, a keret, de grammatikai hiátussal.

Ha Lajtós Nóra utolsó ciklusára tekintünk, akkor azonnal szembeötlik a halálra való gyűjtögetés, a sziszifuszi munka, amely betegségekkel és kórházi kínlódásokkal teli. A kötet utolsó költeményei így a fájdalom és a széteséssel való küzdés verseivé növekednek. S talán pontosan ezért menekül a szerző a szavakkal való kínlódás átkos gyönyörébe, hogy ez sohase történjen meg.

M. Fehérvári Judit

Róna József: Szemere Bertalan (Miskolc, 1906)